

Dersi Tamás

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Az újjászülető várpalota

Hatszáz óra alatt lesz dísz a kőből — Trónteremből aula — A nyugati várfalon Karakas pasa tornya épül

Forrás: Kétszáz méterrel a Lánchíd fölött

Eseti Hírlap 1959. szept. 13.

Osztályozás

Tárgy

725.17

Személy

1959.

Helvécium

Tisztításra váró, bontott téglák halmái mutatják az utat. A palota első udvarán — toronydaru árnyékában — állványozáshoz készített szálfaék, betonba szánt vasvázak, zsaluták, beljebb, a második udvaron meszesgödör, tetőfedő anyagok és faragott kövek fölött kavargó a por. Durván valokolt felvonulási épületek, a törmelékek útvesztőiben egymás nyomát kereső teherautók, zajukkal szűkszávúságra szoktató kötőgépek, transzportörök és a romokból új palotát támasztó kőművesek, ácsok, betonozók, mélyépítő munkások rendeltetéséről, céljáról tájékozik az építkezés vendége.

A „diplomata-lépcső” majdnem ép

Nagyhirű lépcsőn indulunk a Habsburg-terem felé. Fokait carrarai márványból faragták, az újkori barokk palotát építető Mária Terézia királynő idejében. Ezen át jutottak az uralkodó színe elé a külföldi követek. A „diplomata-lépcső” majdnem ép, annál dültebb az egykor fényes pompájú terem. Márványfala repedezett, aranydíszre rozsdává fakult, intarziás padlója kiégett, a stukkó-mennyezet fehér ragyogása háború füstjétől szennyezett. El is szomorodnánk, ha e terem körül és csaknem mindenütt a hatalmas palota négy égtáj felé futó szárnyépületeiben nem fogadnának a restauráló munka szolid jelei. Akik a pesti Duna-partról figyelik az itteni munka haladását, nemigen tudják, hogy a tető frissen ácsolt zsalui alatt minden készült, amikor az építkezés szembetűnő, új formákkal, élénk színekkel még nem adhatott hírt magáról a város közönségének.

A krisztinai szárny előrehaladott munkálatai és a dunai fronton beépített fődémelek, támfalak, finom, művészi kőfaragó munkák egyenlítik ki a már 1959 előtt beépített hatvanmillió forint számláit. A feladat nehézségeit itt nemcsak a falak hossza és magassága, a felhasznált anyag mennyisége, hanem a helyreállítás művészi igényessége is méri. Az egyik íves átjáró árnyékában ablakzárókövek sorakoznak. Bonyolult ornamentikájuk a barokk remeke. Látványának csodaszép, de eszi a munkát. Egyetlen ilyen faragás munkaideje hatszáz óra, és

hány ablak felett látjuk majd viszont ezeket a díszeket!

Ősz Peterdi új mentét kap

Megsérült, de könnyen kijavítható Stródl Alajos szoborcsoportja: A vadászó Mátyás király, akit solymásza és csaló kutyái kísérnek a budai hegyek érche mintázott szikláin. A kompozíció jobb sarkában Vörösmarty bánatosan hervadó hősnője, Szép Ilonka szomorkodik. Atyja, az agg bajnok, Peterdi, áldozatul esett egy késői, lovagi szabályokra nem ügyelő háború pusztításának. A rokkant szoboralak most egy raktár mélyén vár: nemsokára új mentében, jó fegyverekkel térhet vissza igazságos királya vadászksírétebe.

Az építkezés új műemlékeit is napvilágra hoz. Mária Terézia palotája a magyar urak lelkes, dinasztiamentő „vitam et sanguinem” felkiáltásának eredménye. A királynő nem tagadhatta meg hű vitézei kérését: díszes palotát emeltetett a magyar középkor követit őrző romokon. Megvolt a palota — de hiába várta a királynőt: Bécs, a Burg nem engedte. Mindössze talán kétszer szállt meg Budán. Az érzékeny magyar urak kiengesztelésére határozta el Mária Terézia, hogy a Nagyszombatból Budára költöztetett egyetem ide telepíti. Így lett a trónteremből aula. Itt találta bontás közben két — később befalazott — falfestést, a Medicina és a Filozófia allegorikus alakját, a terem egyetemi múltjának két évszázados emlékeit. Az óvatosan lefejtett műemlékeket a Városterületi Múzeumba szállították. Később, a helyreállítás után, visszakerül eredeti helyére.

István-torony, Buzogánytorony

Eredeti helyén és alakjában egészíti ki majd az újjáépített palotát a ráépített álcák alól kiszabadított középkori erődrendszer: az István-torony, a Buzogánytorony, a déli rondella, Zsigmond császár terme és kápolnája, amelynek gótikus pilléreit, ablakkereteit a déli szárny ablakaiból, madártávlatból figyelhették meg. A művészi restauráció munkáit is folytatják. Jelenleg a nyugati várfalon Karakas pasa tornya épül. Alatta az Újvilágkerten — ezt a nevet is török várurak hagyták itt Budapest jankáin — gatzól és bokrok-

tól megtisztított területen a kertészek szénát kaszálnak.

Indulunk tovább. Nem egészen két méter átmérőjű betongyűrűben kanyargó csigalépcsőn megünnel fel a tetőre. Az utolsó emeletre meredeken ácsolt falépcső segít feljutni. A déli rizalit, anóvá felkapaszkodtunk, harminc méter magas, de a Várhegy is segít, hogy a város panorámája kösse le a figyelmet. Csaknem száz méter mélységben kavargó a Lánchíd budai hídfőjének körforgalma. Arasznyi autók suhannak, az út közepén zöldellő gyepegybe ültetett virágcsillag ujjunk hegyén fogor. A budai hegyek elő akvarelljét színező sok ezer kocka az istenhegyi szabadsághegyi, rózsadombi villágra figyelmeztet. A Szechenyi-hegyi televíziós adó tornyát hüvelyknagyra törpíti a távolság.

A kupola jövője

Kalandozásából megtérve, pillantásunk a kupolát keresi. Vasszerkezetét már rég elbontották, helyén fekete üreg vár új boltozást. A tetőt a legkorszerűbb technikával építik. Ácsok zsaluznak: készítik az ágyat a betonnak, amelyből a tető csontváza lesz. Jól halad a munka a 43-as Építőipari Vállalat munkásai, megérdemlik a dicséretet. Nem maradnak el azok sem, akik az északi szárnyat kiegészítő, új épületrész alapozásán dolgoznak. Ők találták meg az építkezés egyik új műemlékeletét: a középkori várerődrendszer északi falát, s a krónikákból, metszetelekről ismert „kolduskaput”.

Utunk végén a palotanegyed épületeinek jövődő sorsával ismerkedünk. A Sándor-palotát régi alakjában építik újjá. Nyers téglafala áll már, vörös foltja látszik a pesti partról és a Lánchídról. Mellette a Várszínház — Beethoven is vezényelt benne — és a karmelita kolostor készült új életére. Az egykori Honvédelmi Minisztérium épületét, amelynek kiégett homlokzata, égne meredő, rozsdás vasszerkezete a Dísz tér közönségét ijesztgeti, lebontják. Eltűnnek az istállók, a testőrség udvari épületei és a lovarda. A Szent György tér történeti stílusát megbontó régi főhercegi palota új, helyesebben régi formát kap. Kiszabadul alóla a hatvan évre kövek bőrtönébe zárt, tiszta klasszikus stílusú Teleki-palota. Szép lesz a Szent György tér. Méltó az újjáépített palotához.

Dersi Tamás